СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Доц. д-р Тодор Кръстевич – Зам. ректор „Научноизследователска и проектна дейност“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Поля Ангелова
Проф. д-р Маргарита Богданова
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1815-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

Напълно автоматизирания луксозен комунизъм – опит за подмяна на идеологията с технология
Проф. д.н. Борислав Борисов, докт. Дмитрий Лем 7

Бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г.
Проф. д-р Андрей Захариев, ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Русалин Русалинов.....18

За информационното общество в България – 30 години след началото на промените
Проф. д-р Йордан Василев 27

Човешките ресурси в здравеопазването (2009-2019 г.)
Доц. д-р Анастасия Марчева, гл. ас. Милена Владимирова.....35

Реформата в българското данъчно облагане и икономиката в сянка
Доц. д-р Валентин Милинов 43

Надзор върху застрахователната дейност в България в контекста на защитата на интересите на застрахованите
Доц. д-р Венцислав Василев 51

Българската икономика преди и след 30 години: източници на растежа
Доц. д-р Вера Пиримова 58

Глобализацията на съвременната икономика и мястото на България в нея
Доц. д-р Людмил Несторов 67

Осигурително-технически аспекти на взаимовръзката „вход – изход“ през призмата на адекватността и еквивалентността на пенсионноосигурителната система в България
Доц. д-р Пламен Йорданов, докт. Жанета Ангелова 76

Застраховането като възможност за осигуряване на допълнителен доход на хората в надработоспособна възраст
Доц. д-р Румен Ерусалимов 84

Конвергенция на финанси и застраховане в България –
проявления, тенденции, възможности
Доц. д-р Стоян Проданов.....93

Анализ на показателите за капиталова адекватност на банките
в България през периода 2007 – 2018 г.
Гл. ас. д-р Аглика Кънева 102

Еволюция на държавния надзор върху застрахователната
дейност в България
Гл. ас. д-р Анелия Панева 113

30 години пазарна икономика в България: ефекти върху заетостта
Гл. ас. д-р Елка Сярова.....121

Оценка състоянието на задлъжнялостта в подсектор
„Местно самоуправление“
Гл. ас. д-р Петко Ангелов, докт. Силвия Заркова.....129

Развитие и усъвършенстване на институционалната структура
на пазара на труда в България
Гл. ас. д-р Таня Илиева 137

Пъзел с изменчивостта – методология за тестване на БФБ
Гл. ас. д-р Цвета н Павлов 144

Осигуряване в Универсален пенсионен фонд – състояние
и възможности
Ас. д-р Йордан Йорданов.....153

Инвестирането във ВЕЦ като важен възобновяем енергиен източник
в България
Ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Мирослав Костадинов.....161

Мястото на преките чуждестранни инвестиции
в българската икономика
Ас. Елица Петкова.....168

Парите – начален и краен стимулатор и ограничител на банковото
външнотърговско посредничество (Финансово-правни аспекти)
Ас. Игнат Папазов 177

Стрес тестовете на българската банкова система в контекста
на регулаторните изисквания на Базел III
Докт. Беатрис Любенова 184

Инвестиционните банки и ипотечните облигации
Докт. Борислав Киров 196

Презастраховането като инструмент за управление на риска
Докт. Вахан Бохосян 205

Отражение на петролните ценови шокове върху световната
икономика
Докт. Даниел Тунчев 211

Българският модел на системата „бонус-малус" и поредното
предизвикателство пред застрахователните компании
Докт. Михаела Монова 220

Проблеми и предизвикателства пред холдинговите дружества
в България
Докт. Теодора Цветкова 228

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

Същност и възможности за счетоводно отчитане
на специализираните пенсионни резерви в пенсионноосигурителните
дружества
Проф. д-р Атанас Атанасов 239

Съвременната агростатистика в България – началото
Проф. д-р Поля Ангелова 247

Стандартизация на счетоводството в предприятията от публичния
сектор в Република България
Доц. д-р Венцислав Вечев 255

Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите
социално-икономически промени през последните 30 години
Доц. д-р Галина Чиприянова 261

Структурните промени в българската икономика и влиянието им
върху външната търговия и икономическия растеж
Доц. д-р Красимира Славева 270

Първи период в развитието на статистическия анализ
на „Отдалечени наблюдения“ ("OUTLIERS")
Доц. д-р Любомир Иванов **281**

Оценка на достъпа до интернет в дейността на предприятията
Доц. д-р Маргарита Шопова **288**

Стопански счетоводен анализ на ефективността и финансовата
стабилност на предприятието
Доц. д-р Марко Тимчев **296**

Правни аспекти на трансферното ценообразуване при данъчно
облагане в Р България
Доц. д-р Пенко Димитров **305**

Дуално или триално обучение по контролни дисциплини във висшето
образование – проблеми и предимства
Доц. д-р Пепа Стойкова **313**

Сравнителен анализ на финансирането на висшето образование
в страните от Европейския съюз
Доц. д-р Пламен Петков **324**

Предизвикателства пред одиторите в контекста на разширеното
докладване
Доц. д-р Силвия Костова **333**

Оценката на риска при извадковото изучаване в одита
Доц. д-р Стела Касабова **341**

Развитие на контрола върху акцизите през последните 30 години
Гл. ас. д-р Жельо Желев **347**

Мрежов модел за пътуване в България с БДЖ при планиране
на маршрут за пътуване с прикачване
Гл. ас. д-р Миглена Иванова **355**

Счетоводната професия в перспектива – умения и компетенции
Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова **364**

Оценка на икономическото сближаване между областите в България
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов **371**

Проблеми при прилагането на разширения критерий на Дики-Фулър
Ас. д-р Евгени Овчинников 379

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Comparative Analysis of the Competitiveness of the Balkan Countries
Prof., PhD Lyubcho Varamezov.....387

Lean Management във висшето образование
Проф. д-р Маргарита Богданова 394

Стратегическият маркетингов мениджмънт – перспектива
за развитие на туристическите бизнес организации в България
Доц. д-р Ваня Григорова 403

Приложение на Big Data анализа за защита на информацията
Доц. д-р Веселин Попов, доц. д-р Петя Емилова 411

Проблемът с текучеството на персонала в българските предприятия
Доц. д-р Галина Захариева, докт. Дритон Сюлча.....419

Управление на преживяванията на персонала – фактор
за организационно развитие
Доц. д-р Ирена Емилова, гл. ас. д-р Милен Динков.....427

Подобряване на отрасловата свързаност чрез изграждане
на железопътния участък по коридор № 9
Доц. д-р Камен Петров, докт. Радослав Костев 436

Потенциал на индустриалния интернет за нещата за подобряване
на производствените процеси
Доц. д-р Наталия Маринова 445

Професионалното обучение и особености на системата
за професионално образование и обучение
Доц. д-р Христо Сирашки 453

Повишаване качеството на обслужване на клиенти чрез въвеждане
на нови технологии в търговията
Гл. ас. д-р Венцислава Минкова.....465

Предимства на гъвкавото управление на проекти и въздействието върху проектния риск
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова.....473

Социално-икономически промени - управленски аспекти
Гл. ас. д-р Елена Йорданова 481

Приложение на web 2.0 технологиите за споделяне на научни изследвания, ресурси и резултати
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова.....487

Съвременни предизвикателства пред управлението на регионалното развитие в Република България
Гл. ас. д-р Методи Иванов.....495

Маркетингови комуникации на българския бизнес в дигитална среда
Гл. ас. д-р Мирослава Ценкова 502

Местното самоуправление в България – някои основни постановки
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 510

Степен на интегрираност на приоритетите за интелигентна специализация в плановите документи
Ас. д-р Мариела Стоянова 518

Концепция за многостепенно управление: възникване, развитие, перспективи
Докт. Димитрина Проданова.....524

Развитие на електронната търговия в България през последните 30 години
Докт. Михаела Маркова.....533

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

Устойчивост в развитието на туризма в националната бизнес среда
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 543

Българската индустрия – тридесет години по-късно
Проф. д-р Анета Денева.....551

Подпомагане на доходите на производителите от аграрния сектор
Доц. д-р Виолета Блажева 560

Съвременни измерения на управлението на талантите
Доц. д-р Искра Пантелеева 566

Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България
Доц. д-р Камен Петров 574

Изследване на възможностите за развитие на туристическа дестинация „Свищов“
Доц. д-р Любка Илиева 583

Градско земеделие – алтернатива или необходимост
Доц. д-р Марина Николова 592

Теоретико-приложни аспекти на мърчандайзинга в българската търговска практика
Доц. д-р Петранка Мидова 603

Туристическите агенти, резервационните услуги на туроператорите и свързаните с тях дейности в България 30 години след началото на промените
Доц. д-р Петя Иванова 611

Изследване необходимостта от придобиване на търговски умения по женско предприемачество
Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Теодора Филипова 618

Бизнес среда и предприемаческа дейност на българските пивоварни предприятия
Доц. д-р Сергей Найденов 626

Атрибутивно анализиране на асортиментното разнообразие в точките на продажби
Доц. д-р Симеонка Петрова 634

Периодът на прехода – 30 години растеж на регионалните дисбаланси
Доц. д-р Тихомир Личев 642

Социална работа и социално предприемачество
Гл. ас. д-р Ваня Ганева 652

Анализ на сезонността в търговията
Гл. ас. д-р Венцислав Перков 660

Разкриване на нефинансова информация от големите български държавни предприятия
Гл. ас. д-р Емил Николов 667

Подходи за управление на риска в търговските предприятия
Гл. ас. д-р Зоя Иванова 676

Проблеми и предизвикателства пред развитието на туризма в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 684

Развитие на туристическа дестинация България като част от интернационалния туристически пазар
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 690

Анализ на предприемаческите нагласи в България
Ас. д-р Ивайло Костов 698

Устойчиво развитие на българската индустрия
Докт. Айтен Сабри 706

Значение на пътната инфраструктура като фактор за подобряване състоянието на горскостопанските предприятия
Докт. Руслан Коларов 714

Анализ на възможни решения за преодоляване на височинните ограничения и ограниченията в газенето през канала море-езеро за по-големи плавателни съдове създавани от Аспарухов мост
Инж. Дойчин Ников, Красимира Вангелова 722

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

ISBN 978-954-23-1815-6

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

740

ЕВОЛЮЦИЯ НА ДЪРЖАВНИЯ НАДЗОР ВЪРХУ ЗАСТРАХОВАТЕЛНАТА ДЕЙНОСТ В БЪЛГАРИЯ

Главен асистент д-р Анелия Панева
Катедра „Застраховане и социално дело“,
СА „Д. А. Ценов“,
e-mail: a.paneva@uni-svishtov.bg

Резюме: *Преходът от централно-управлявана към пазарна икономика поставя края на монопола в застраховането в България. С влизането в сила на Закона за застраховането на 01.01.1997 година държавният надзор върху дейността на застрахователите след 51-годишно прекъсване се възстановява. От началото на икономическите и политическите промени у нас застрахователният надзор се осъществява от редица държавни институции. Това е обусловено от различните етапи в развитието на обществото ни, респ. на застраховането, през този период.*

Ключови думи*: застрахователен надзор, концесионна система с материален надзор, надзорна институция.*

JEL*: G22.*

EVOLUTION OF STATE INSURANCE SUPERVISION IN BULGARIA

Head Assistant Anelia Paneva, PhD
Department of Insurance and Social Security,
D. A. Tsenov Academy of Economics,
e-mail: a.paneva@uni-svishtov.bg

Abstract: *The transition from a centrally managed economy to a market economy puts the end of the insurance monopoly in Bulgaria. The state supervision of the insurers' activity is restored after 51-years break with the adoption of the Insurance Act, effective from 01.01.1997. Since the beginning of the economic and political changes in our country the insurance supervision has been carried out by a number of state institutions. This is conditioned by the various stages in the development of our society and insurance respectively during this period.*

Key words: *insurance supervision, concession system with material supervision, supervision institution*

JEL: *G22*

Въведение

Развитието на икономиката в съвременното общество е немислимо без застраховането. В специализираната литература то е определяно като икономическа категория, наука и вид човешка дейност (Ерусалимов & Василев, 2018, стр. 21). Спецификата на застрахователната дейност и нейната голяма обществена значимост предопределят държавата да търси начини за регулиране на породилите се застрахователни отношения. От своето въвеждане до наши дни държавният застрахователен надзор в България се осъществява от различни институции. Техните функции са обусловени от етапа на развитие на обществото ни. Еволюцията на обществените и пазарните отношения в нашата страна е последвана от еволюция и на застрахователната дейност, респективно и на държавния надзор върху нея.

1. Начално развитие и организационно-структурни промени на държавния застрахователен надзор в България

Застраховането в България започва своето развитие само 4 години след Освобождението, когато през 1882 година, с разрешение на българското правителство, в град Русе се открива подразделение на румънското животозастрахователно дружество „Дачия-Романия“. Последвалото бурно и стихийно развитие на застрахователната дейност води до необходимостта от държавна намеса, която да регулира застрахователните отношения.

Началото на държавния надзор върху застрахователната дейност в България се поставя с приемането на Закона за държавен контрол върху частните застрахователни предприятия на 26 юли 1926 година. В страната ни започва да се прилага най-строгата система, а именно – концесионната система с постоянен материален надзор. Тя изисква създаване на специален държавен орган, който да контролира дейността на застрахователните дружества от момента на издаване на разрешение за работа до момента на ликвидацията им. Системата е свързана с лицензиране на застрахователните дружества от надзорната институция, целогодишен контрол върху отчетността им, проверка на отчисленията за нормативно регламентираните фондове и резерви, контрол върху инвестиционната им дейност и тяхната платежоспособност, издаване на предписания, налагане на санкции, отнемане лиценза на дружествата.

Смяната на политическата система и национализацията на частните застрахователни дружества през 1946 година водят до държавен монопол върху застраховането. След двадесетгодишно функциониране в България престава да се осъществява държавен застрахователен надзор.

Преходът от централно-управлявана към пазарна икономика, който започна в началото на 90-те години на миналия век, постави край на монопола в застраховането. Историята се повтори и първите години след смяната на системата се характеризираха с липсата на законова регламентация на застрахователната дейност и на държавен застрахователен надзор. Това позволи за кратък период на българския застрахователен пазар да се появят голям брой застрахователни дружества (по неофициални данни те са над 170) (Илиев, 2013, стр. 315). Поради липсата на специализирана за застраховането нормативна уредба учредяването им тогава става с минимален капитал, инвестирането на собствените средства и резервите се извършва във високо рискови носители, нарушават се условията по застраховките в ущърб на застрахованите, осъществяват се некоректни действия към потребителите на застрахователни услуги.

С влизането в сила на Закона за застраховането на 01 януари 1997 година тези практики са прекратени и държавният застрахователен надзор в България е възстановен. Въвеждат се точни и ясни регулации на застрахователната дейност в страната в съответствие с международно приети принципи и изисквания, лицензионен режим за достъп до застрахователния пазар и засилен контрол от страна на държавата върху дейността на застрахователите. В страната ни отново се прилага концесионната система с постоянен материален надзор, определяна от специалистите като най-строга. Първоначалната задача тогава е да се вземат решения за лицензиране или отказ на лиценз на функциониращите към момента застрахователни дружества. От заварените застрахователи се изисква да приведат дейността си съгласно постановките на Закона и да поискат разрешение за извършване на застрахователна дейност до 31 март 1998 година. Непоискалите, както и неполучили разрешение за застрахователна дейност прекратяват дейността си.

Законът за застраховането въвежда двустепенна система на държавен застрахователен надзор, който първоначално се осъществява от Национален съвет по застраховане към Министерски съвет и Дирекция за застрахователен надзор към Министерство на финансите. Националният съвет по застраховане е висшият орган в надзорната система. В процеса на неговото сформиране е признат приносът на Стопанска

академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, в осигуряването на висококачествено обучение в областта на застраховането. В седемчленния състав на Националния съвет по застраховане са включени министърът на финансите (който е и председател на Съвета), министърът на правосъдието и правната евроинтеграция, министърът на вътрешните работи, министърът на труда и социалната политика, директорът на Дирекцията за застрахователен надзор, представител на Асоциацията на българските застрахователи и **хабилитиран преподавател по застраховане, посочен от Академичния съвет на Стопанската академия**.

Националният съвет по застраховане, по предложение на Дирекцията за застрахователен надзор, взема решенията за издаване и отнемане на лицензи за застрахователна дейност, разрешава преобразуването на застрахователни дружества, преотстъпването на застрахователни портфейли между застрахователи и др. Акцентът в надзорната дейност се поставя преди всичко върху размера на основния капитал. Поради строгостта на нормативната уредба в процеса по лицензиране се наблюдават две тенденции: обединения на застрахователни дружества с цел да се отговори на капиталовите изисквания на закона, и прекратяване дейността на дружества, които не покриват законовите изисквания. В резултат на лицензионния етап разрешение за извършване на застрахователна дейност получават само 25 от съществуващите застрахователи – 17 общозастрахователни акционерни дружества, 6 животозастрахователни акционерни дружества и 2 взаимозастрахователни кооперации.

Дирекцията за застрахователен надзор е изпълнителният орган на надзорната система и упражнява текущ контрол за законосъобразност върху дейността на местните и чуждестранните застрахователи, извършващи дейност на територията на България. Управлява се от директор, който се назначава от министър-председателя по предложение на Националния съвет по застраховане. Структурата на Дирекцията включва три управления – „Разрешения и надзор върху застрахователната дейност“, „Финансов надзор“ и „Правно“. При осъществяване на дейността си Дирекцията за застрахователен надзор съблюдава изискванията за постепенна хармонизация на българската надзорна дейност в областта на застраховането с тази на страните от Европейския съюз и с международните стандарти. За дейността си Дирекцията за застрахователен надзор се отчита пред министъра на финансите.

В рамките само на шест години след възстановяването му през 1997 година застрахователният надзор в България претърпява три организационно-структурни изменения.

През 2001 година Дирекцията за застрахователен надзор и Главната дирекция за контрол върху хазарта се преобразуват в Агенция за надзор върху застраховането и хазарта, която съвместно с Националния съвет по застраховане поема държавния застрахователен надзор в България. Единната агенция се ръководи от директор, който се назначава и освобождава от Министерския съвет. Дейността на агенцията е организирана в две специализирани дирекции – „Застрахователен надзор“ и „Контрол върху хазарта“. Дирекция „Застрахователен надзор“ контролира цялостната дейност на застрахователите, застрахователните брокери и клоновете на чуждестранни застрахователи, и води публични регистри на поднадзорните си лица. Агенцията упражнява текущия надзор чрез събиране и анализиране на информация за дейността им и извършване на планови и извънредни проверки на място. При констатирани нарушения на застрахователната нормативна уредба и на общите условия за застраховане се издават предписания за отстраняването им.

Обединението на двата надзорни органа – Дирекцията за застрахователен надзор и Главната дирекция за контрол върху хазарта, се приема за спорно, тъй като застраховането и хазарта са две несъвместими дейности. За хазарт се приема „всяка **игра на случайността**, в която има залог и може да се получи печалба или да се загуби залогът (Закон за хазарта, чл. 2, ал. 1), докато застраховането е „**икономически обоснован метод**, базиран върху идеята за взаимопомощ, за компенсиране на загуби, претърпени от субектите, посредством образуване, организиране, управление и разпределение на застрахователен фонд“ (Ерусалимов & Василев, 2018, стр. 21-22). Освен това рискът при хазартните игри се оценява субективно, докато в застраховането оценката на риска се установява статистически.

Спорното формиране на Агенцията за надзор върху застраховането и хазарта налага отново промяна на регулаторната институция. Въз основа на промени в Закона за хазарта от началото на 2002 година Агенцията е закрита. С цел да се улеснят процедурите при издаване на разрешения за застрахователна и хазартна дейност, се създават два нови регулаторни органа към Министерството на финансите – Държавна комисия по хазарта и Агенция за застрахователен надзор, която съвместно с Националния съвет по застраховане започва да осъществява надзора върху застраховането в България. В структурата на застрахователния надзорен орган е създадена специализирана администрация, организирана в две дирекции – „Разрешения и специализиран надзор“ и „Проверки и финансов надзор“.

2. Съвременно развитие на държавния застрахователен надзор в България

Политическата и икономическа ориентация на нашата страна през последните години наложи следване на европейските тенденции в развитието на небанковия финансов сектор. Това отново доведе до преразглеждане на системата за държавен застрахователен надзор. Обсъждат се две възможности за реформа – запазване на децентрализирания модел за надзор върху небанковите икономически агенти с отделни регулаторни органи при засилване на взаимодействието между тях или интегриране на надзора чрез създаване на единен регулатор.

Следвайки европейските тенденции, в България се взема решение за създаване на единен надзорен орган. Застъпва се мнението, че той трябва да осигурява стабилността на цялата финансова система, а не да обхваща само отделни субекти на небанковия финансов сектор. С обединяването се разчита решенията, касаещи сектора, да се вземат в по-кратки срокове, при по-добра координация и по-високо ниво на защита интересите на всички участници на финансовия пазар. Създаването на единна надзорна институция следва да улесни обмена на информация с други държавни органи и с чуждестранни финансови регулатори. Предимство на обединения небанков надзор е и по-ефективното използване на материални и човешки ресурси, намаляването на държавната администрация и бюрократизма. Отчитайки посочените предимства, през 2003 година се създава Комисия за финансов надзор, образувана чрез сливане на Държавната комисия по ценните книжа, Агенцията за застрахователен надзор и Държавната агенция за осигурителен надзор. В резултат на тази промяна правомощията на Националния съвет по застраховане и на директора на Агенцията за застрахователен надзор се прекратяват.

Комисията за финансов надзор (КФН) представлява обединен специализиран държавен орган, който осъществява регулирането и финансовия надзор на капиталовия пазар, застрахователния пазар и пазара на допълнителното пенсионно осигуряване, т.е. на небанковите финансови институции в страната. Тя е независима от изпълнителната власт институция и за своята дейност се отчита пред Народното събрание на Република България. Дейността на Комисията е организирана в три основни управления – „Застрахователен надзор“, „Осигурителен надзор“ и „Надзор на инвестиционната дейност“. Ръководството й се осъществява от петима членове, които се избират от Народното събрание – председател, трима заместник-председатели, ръководещи по едно от

трите управления, и член на Комисията, подпомагащ политиката по анализ и оценка на рисковете на финансовите пазари, усъвършенстване на надзорната практика и защита интересите на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица. Към настоящия момент държавният застрахователен надзор в България продължава да се осъществява от Комисията за финансов надзор и от нейния заместник-председател, ръководещ управление „Застрахователен надзор“.

Надзорът, осъществяван от Комисията, обхваща разпространението на застрахователните продукти, уреждането на застрахователните претенции, платежоспособността на застрахователите, образуването на застрахователно-технически резерви, активите за покритието им и допустимите собствени средства, общите условия по предлаганите застраховки. Дейността на Комисията, касаеща застрахователния бранш, е обособена, както следва:

- **регулаторна дейност**, която обхваща изготвянето и приемането на специализирани за застраховането нормативни документи, както и издаване на указания и инструкции относно прилагането и тълкуването им;
- **лицензионна дейност**, изразяваща се в осъществяването на предварителна проверка на изискуемите за даване на застрахователен лиценз документи и информация, издаване или изменение на разрешение за извършване на застрахователна дейност;
- **превантивен контрол** върху дейността на вече допуснатите до пазара застрахователи по отношение спазването на законовите изисквания, финансовото състояние на дружествата и достоверността на предоставяната от тях информация;
- **налагане на санкции** при установени нарушения от страна на застрахователните дружества.

Заключение

Историята на застрахователния надзор в България е предопределена от динамиката на политическото и икономическото развитие на страната. Веднага след Освобождението застраховането се развива стихийно, без контрол от държавата, за да се стигне до налагане, посредством закон, на най-строгата система за държавен надзор. Въвеждането на държавен монопол върху застрахователната дейност е последвано от стихийно развитие и липсата на надзор след неговото отпадане, за да се стигне отново до налагането чрез закон на най-строгата надзорна сис-

тема. Тя действа и към момента, като надзорната политика на държавата предполага лицензионен режим за достъп до застрахователния пазар и пълен контрол върху дейността на застрахователните дружества. Целта на провеждания застрахователен надзор е да се защитят интересите на застрахованите лица и да се осигурят условия за развитието на стабилен, прозрачен и ефективен застрахователен пазар.

ЛИТЕРАТУРА

ЕРУСАЛИМОВ Р., Василев В. Икономика на застраховането. Свищов: АИ Ценов, 2018 г.

ИЛИЕВ, Боян. Генезис на застрахователния пазар в Р България (1989-2013 г.) // Финансите и стопанската отчетност – състояние, тенденции, перспективи. Сборник доклади. Т. 1. Свищов: АИ Ценов, 2013, 315-319.

ПАНЕВА, Анелия. Застрахователен пазар. В. Търново: Фабер, 2017.

ЗАКОН за застраховането (отм.).

ЗАКОН за Комисията за финансов надзор. Обн. ДВ, бр. 8 от 28.01.2003 г., посл. доп., бр. 94 от 29.11.2019 г.

ЗАКОН за хазарта. Обн. ДВ. бр. 26 от 30.03.2012 г., посл. доп. ДВ. бр. 42 от 28.05.2019 г.

КОДЕКС за застраховането. Обн. ДВ, бр. 102 от 29.12.2015 г., посл. доп., бр. 42 от 28.05.2019 г.

ПРАВИЛНИК за дейността на Националния съвет по застраховане (отм.).

ПРАВИЛНИК за устройството и дейността на Агенцията за застрахователен надзор (отм.).

ПРАВИЛНИК за устройството и дейността на Агенцията за надзор върху застраховането и хазарта (отм.).

http://www.abz.bg/ – официален сайт на Асоциацията на българските застрахователи. Последен достъп – 20.11.2019 г.

http://www.zastrahovatel.com/. Последен достъп – 20.11.2019 г.